

BAŞÖRTÜSÜ VE TOPLUMSAL UZLAŞMA

BASIN ÖZETİ
KASIM 2010

Stratejik ve
Sosyal Araştırmalar

www.metropoll.com.tr

**Bu araştırma, Türkiye İř Kadınları Derneęi (TİKAD) için
MetroPoll Stratejik ve Sosyal Araştırmalar Merkezi
tarafından gerçekleştirilmiştir.**

ARAşTIRMA GRUBU

**Prof. Dr. Özer Sencar - Prof. Dr. İhsan Dağı
Dr. Sıtkı Yıldız - Dr. Vahap ořkun**

AMAÇ

Bu araştırmanın amacı, Türkiye’de toplumun başörtüsü sorununun algılanma biçimlerini ve bu sorunun eğitim ve iş hayatındaki yansımalarını tespit etmektir. Bu çerçevede başörtüsüyle ilintili farklı grupların görüşleri belirlenmiş ve karşılaştırmalı olarak sunulmuştur.

YÖNTEM VE ÖRNEKLEM

Araştırma, Türkiye'nin 7 coğrafi bölgesini temsilen seçilmiş 26 ilin merkez ve ilçelerinde yaşayan 17 ve üzeri yaş grubundaki toplam 3052 kişi ile 20-31 Ekim 2010 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Örneklem olarak tesadüfi tabakalı örneklem yöntemi tercih edilmiştir. Hazırlanan anket formundaki sorular, deneklerle bilgisayar destekli online veri toplama yöntemi ile telefonla CATI (Computer Aided Telephone Interview) yöntemi kullanılarak uygulanmıştır.

Araştırmanın bütünü 0.95 güven aralığında ve ± 1.8 hata payıyla gerçekleştirilmiştir.

Araştırma Özeti-1

- ▶ Bu araştırma genel olarak toplumun, özel olarak kadınların ve erkeklerin başörtüsü konusuna çeşitli yönleriyle bakışlarını tespit etmek amacını gütmektedir. Katılımcılardan; kadınlar başörtülü-başı açık ve erkekler ise eşi başörtülü olanlar-eşinin başı açık olanlar biçiminde sınıflandırılmıştır. Bu konuda yapılan araştırmalar içerisinde bu sınıflandırma ilk defa denenmiştir. Bu sınıflandırma sayesinde farklı kesimlerin başörtüsü konusuna bakışlarındaki benzerliklerin ve ayrışmaların tespiti amaçlanmıştır.
- ▶ Kamuoyunda başörtüsü yasağı sadece üniversitelerdeki genç kızların sorunu olarak algılansa da başörtülü kadınların özel sektörde istihdama yeterince dahil edilmemesi, düşük ücret ödenmesi, geri plandaki işlerde çalıştırılması ve diğer ayrımcılık türleri gibi bir takım sorunları vardır. Kuşkusuz bu sorunlar sadece başörtülü kadınlara özgü sorunlar değil tüm kadınların iş hayatında karşılaştığı “olağan” sorunlardır. Ancak bir kadın başörtüsü ile kamuda veya özel sektörde çalışmak isterse bu sorunlar diğer kadınlara göre daha fazla hissedilir hale gelmektedir.

Araştırma Özeti-2

TOPLUMUN BAŞÖRTÜSÜNE BAKIŞI

Başlarını neden örtüyorlar?

- ▶ Toplumun çok büyük bir kesimi başörtüsünün inanç gereği kullanıldığını düşünmektedir. Araştırma bulgularına göre toplumun %85'i kadınların başörtüsünü inançları gereği taktığı kanaatindedir. Başörtüsünün siyasi sembol olarak takıldığını düşünenlerin oranı ise sadece %1 civarındadır.

Kadınlar örtünmeli mi?

- ▶ Kadınların dışarıda örtünüp örtünmemeleri gerektiği konusunda, katılımcıların %78 gibi büyük bir çoğunluğu bunu kadınların kendi tercihlerine bırakmak gerektiği düşüncesindedirler. Kadınlar örtünmeli mi? sorusuna toplumun % 78'i "isteyen örtünür isteyen örtünmez" şeklinde cevap vermiştir. Bu rakam, toplumda başörtüsü konusunda bireysel tercihlere dayalı bir serbesti noktasında yaygın bir uzlaşının olduğunu ortaya koymaktadır.

Özel sektörde çalışan başörtülü kadınlar

- ▶ Özel işyerlerinde başörtülü kadınların çalışmasından dolayı herhangi bir rahatsızlık duymayacaklarını söyleyenler toplumun %92'sini oluşturmaktadır. Bu sonuç, özel işyerlerinde başörtülü kadın çalıştırmanın toplumsal olarak bir olumsuzluk yaratmayacağı/olumsuz algılanmayacağı anlamına gelmektedir.
- ▶ Toplumun %73'ü bazı özel işyerlerinde uygulanan başörtüsü yasağını doğru bulmamaktadır. Bu bulgu, başörtülü kadınların özel sektörde daha fazla istihdam edilmesini önleyen fiili başörtüsü yasağının toplumun geniş kesimleri tarafından paylaşılmadığını göstermektedir.

Devlet dairelerinde başörtüsü yasağı

- ▶ Kamu kurumlarında uygulanan başörtüsü yasağını doğru bulanların oranı %26,5 iken bu yasağın olmaması gereğini düşünenlerin oranı (%69) oldukça yüksektir. Toplumun %75'i devlet dairelerinde çalışan kadınların isterlerse örtünebileceklerini ifade etmektedir.
- ▶ Başörtüsü sorunu çözüldüğünde iş hayatında ve istihdamda kadın sayısının artacağına inanların oranı %72 civarındadır.

Üniversitelerde başörtüsü yasağı devam etmeli mi serbest mi olmalı?

- ▶ Toplumun %78'i üniversitelerde başörtüsünün serbest olmasından yanadır ve %62'si bu sorunun kesin çözümü için yasal bir düzenlemenin gerekli olduğu düşüncesindedir.
- ▶ Başörtüsünün üniversitelerde serbest olması tartışmaları sürerken gündeme getirilen başörtüsünün biçiminin nasıl olacağının devlet tarafından belirlenmesi önerisini katılımcıların %68'i doğru bulmamaktadır.
- ▶ Üniversitelerdeki başörtüsü yasağının kalkmasının, üniversitelerdeki başını örtmeyen kız öğrenciler üzerinde bir baskı oluşmayacağını düşünenlerin oranı %70'dir.

Araştırma Özeti-3

BAŞÖRTÜLÜ KADINLARIN BAŞÖRTÜSÜNE BAKIŞI

Niçin Örtünüyorlar?

- ▶ Başörtüsü kullanan kadınların büyük çoğunluğu çocukluktan beri veya gençlik yıllarından itibaren örtündüklerini belirtmişlerdir.
- ▶ Kadınlar başlarını daha çok kendi kararları ile (%77) örtmeye başlamaktadır.
- ▶ Araştırma bulguları, kadınların büyük bir kısmının aile, eş veya çevre baskısı nedeniyle başlarını örtüklerini iddia eden görüşleri doğrulamamaktadır. Nitekim, başörtülü kadınların %96'sı örtündüğü günlere geri dönme imkanı olsa yine de başlarını örteceklerini ifade ederek, hem bireysel tercihlerinde hem de bugünün şartlarında örtünme üzerinde ısrarlı olduklarını göstermektedirler.
- ▶ Başörtüsü ve meslek icra etmek arasında tercih yapmak zorunda kalsanız hangisini tercih edersiniz şeklindeki soruya başörtülü kadınların %75'i başörtüsünden yana tercihte bulunacaklarını belirtmişlerdir. Bulgulardan hareketle, örtünme oranının uzun vadede azalmayacağı ve örtünme konusunda büyük bir kararlılığın olduğu söylenebilir. Dinsel inancın örtünme sebepleri arasında %93 gibi büyük bir sebep olarak zikredilmesi bu bağlamda oldukça anlamlıdır.
- ▶ Ayrıca, araştırma sonuçları bize başörtülülerin örtülerini siyasal bir sembol olarak değil inançları gereği örttüklerini göstermektedir. Siyasal sembol olarak başörtüsü kullandığını söyleyenlerin oranı sadece %1'dir. Bundan, başörtülülerin başörtüsü yaşağını inançlarına yönelik bir yasaklama olarak algılandığı sonucunu da çıkarılabilir.

Başörtülü Olarak Devlette Çalışma İsteği

- ▶ Başörtülü olarak kamu kurumlarında çalışmak bugün için yasal olarak mümkün olmasa da başörtüsü takan kadınların çok büyük bir kesimi (%87,4) mevcut kıyafetleri ile devlet dairelerinde çalışmak istediklerini belirtmişlerdir.

Başörtülü Kadınlar Başı Açık Kadınlara Ne kadar Toleranslı?

- ▶ Başörtülü kadınların; %90'ı erkek evladının veya kardeşinin başı açık birisiyle evlenmesinde, %98'i başı açık kadınlarla arkadaşlık yapmakta, %99'u da başı açık kadınlarla komşuluk ilişkileri kurmada herhangi bir sakınca görmemektedir. Bu sonuçtan başörtülü kadınların başı açık kadınlara herhangi bir olumsuz önyargı beslemedikleri söylenebilir.
- ▶ Başörtülü kadınların %94'ü başları açık arkadaşlarını örtünmeye zorlamak gibi bir niyetlerinin olmadığını ifade etmişlerdir.

Araştırma Özeti-4

BAŞÖRTÜLÜ KADINLARIN BAŞÖRTÜSÜNE BAKIŞI

Başörtüsünün “iki yüzü”

- ▶ Başörtüsü bir yandan ekonomik ve toplumsal yaşama ‘geleneksel’ kadınların katılımını kolaylaştırıcı bir işlev görmektedir, öte yandan “modern dindar kesimleri” toplumsal ve ekonomik yaşamda kısıtlar görmektedir.
- ▶ Tüm başörtülü kadınların %65’i başörtüsünde bir kısıtlama değil rahatlatma hissettiklerini ifade ederken; başörtüsü, eğitilmiş ve üst gelir gruplarıyla memurların toplumsal yaşamında engeller yaratmaktadır. Başörtüsü yasağının işçi, emekli ve ev hanımlarının sorunu olmaktan ziyade gençlerin, üniversitelilerin, memurların ve üst gelir grubu kadınların sorunu olduğu anlaşılmaktadır. Örneğin, üniversite mezunlarının %56’sı başörtüleriyle kendilerini kısıtlanmış hissederken bu oran tüm kadınlar içerisinde %23’tür.

Başörtüsü Takmanın Eğitim ve İş Hayatındaki Olumsuz Etkileri

- ▶ Başörtülü kadınların örtülerinden dolayı hayatlarının olumsuz etkilendiğini ifade edenlerin oranı %19 civarındadır. Geri kalan %80’lik kesim ise hayatlarında başörtüsünden dolayı olumsuz bir durumla karşılaşmadıklarını belirtmişlerdir. Ancak, üniversite mezunu kadınların %83 gibi büyük bir kesimi başörtüsü taktıklarından dolayı hayatlarının olumsuz etkilendiğini belirtmektedirler.
- ▶ Araştırma bulgularına göre halen memur olarak çalışan ve başlarını dışarıda örten kadınların %92,5’i ile başörtüsü takan üniversite mezunu kadınların %83’ü bu yasaktan dolayı kendilerini haksızlığa uğramış olarak görmektedir.
- ▶ Üniversite mezunu kadınlardan başını örttüğü için eğitim hayatında ciddi sorunlarla karşılaştığını belirten oranı %71, iş hayatında ciddi sorunlarla karşılaştığını belirtenlerin oranı %63’dür. Başörtüsü takan memurlar (%66) ve serbest meslek sahipleri (%64) de yüksek oranlarda örtülerinden dolayı ciddi sorunlar yaşadıkları belirtmişlerdir.

Araştırma Özeti-5

BAŞI AÇIK KADINLARIN BAŞÖRTÜSÜNE BAKIŞI

Başörtülülere neden yakınlar?

- ▶ Başları açık kadınların evlerinde veya geniş anlamda ailelerinde başörtülü kadın bulunma oranı oldukça yüksektir. Kendileri örtünmeseler de ailelerinde başörtülü kadın bulunma oranı %70 civarında gözükmemektedir. Bu veri örtünme olgusunun toplumda ne kadar yaygın olduğunu göstermesi açısından önemlidir. Buradan başörtülü ve başı açık kadınların birbirlerinden haberdar ve temas halinde oldukları sonucu çıkarılabilir.

Örtülü Kadınlara Bakışı

- ▶ Başları açık kadınların büyük oranda başörtüsüne karşı radikal olumsuz bir tavrının olmadığını görmekteyiz. Başı açık kadınların %76'sının başörtülü kadınların örtülerinden dolayı üniversite eğitimi alamamalarına veya eğitimlerini bırakmak zorunda kalmalarına üzüldükleri anlaşılmaktadır. Bu, büyük ölçüde bir 'empati'nin var olduğuna işaret etmektedir.
- ▶ Yine başları açık kadınlardan %87'lik büyük bir kesim başörtülü kadınların kariyer sahibi olmasından rahatsızlık duymayacağını, %66'sı başörtülü kadınların çalışmalarının doğru olacağını, yaklaşık %88'lik büyük bir kesim de başörtülü kadınları kendileri gibi eşit yurttaşlar olarak gördüğünü belirtmiştir.
- ▶ Araştırma bulgularına göre; başlarını örtmeyen kadınların %84'ü erkek çocuklarının veya kardeşlerinin başörtülü bir kızla evlenmelerinde bir sakınca görmediğini, %97'si başörtülü bir kadınla rahatlıkla komşuluk ilişkisi kurabileceğini, %95'i arkadaşlık yapmakta sakınca görmediğini, %89'u başörtülü kadınlarla birlikte çalışmaktan rahatsızlık duymayacağını ifade etmektedir.
- ▶ Bu veriler başı açık kadınların çok büyük oranlarda başlarını örten kadınları toplumsal yaşamda dışlamak gibi bir tavırlarının olmadığını göstermektedir.

Araştırma Özeti-6

BAŞÖRTÜLÜ EŞLERİ OLAN ERKEKLERİN BAŞÖRTÜSÜNE BAKIŞI

Eşleri Hakkındaki Görüşleri

- ▶ Eşinin başı örtülü olan erkeklerin %44'ü eşlerinin başını açarak çalışmalarına izin vermeyeceğini, %53 civarında bir kesim ise izin verebileceğini veya tercihi onlara bıraktığını ifade etmektedir. Şayet başörtülü kadınların çalışma imkanları genişletilirse yüksek oranda kadının iş hayatına girebileceği anlaşılmaktadır.
- ▶ Eşinin başı örtülü olan erkeklerden %80'i kadınların kamu kurumlarında başörtülü olarak çalışmalarını istediğini ifade etmektedir.

Başları Açık Kadınlar Hakkındaki Tutumları

- ▶ Eşinin başı örtülü olan erkeklerden %80'i oğlunun veya kardeşinin başı açık bir kızla evlenmesinde sakınca görmemektedir.

Araştırma Özeti-7

EŞLERİNİN BAŞI AÇIK OLAN ERKEKLERİN BAŞÖRTÜSÜNE BAKIŞI Başörtülü Kadınlar Hakkındaki Tutumları

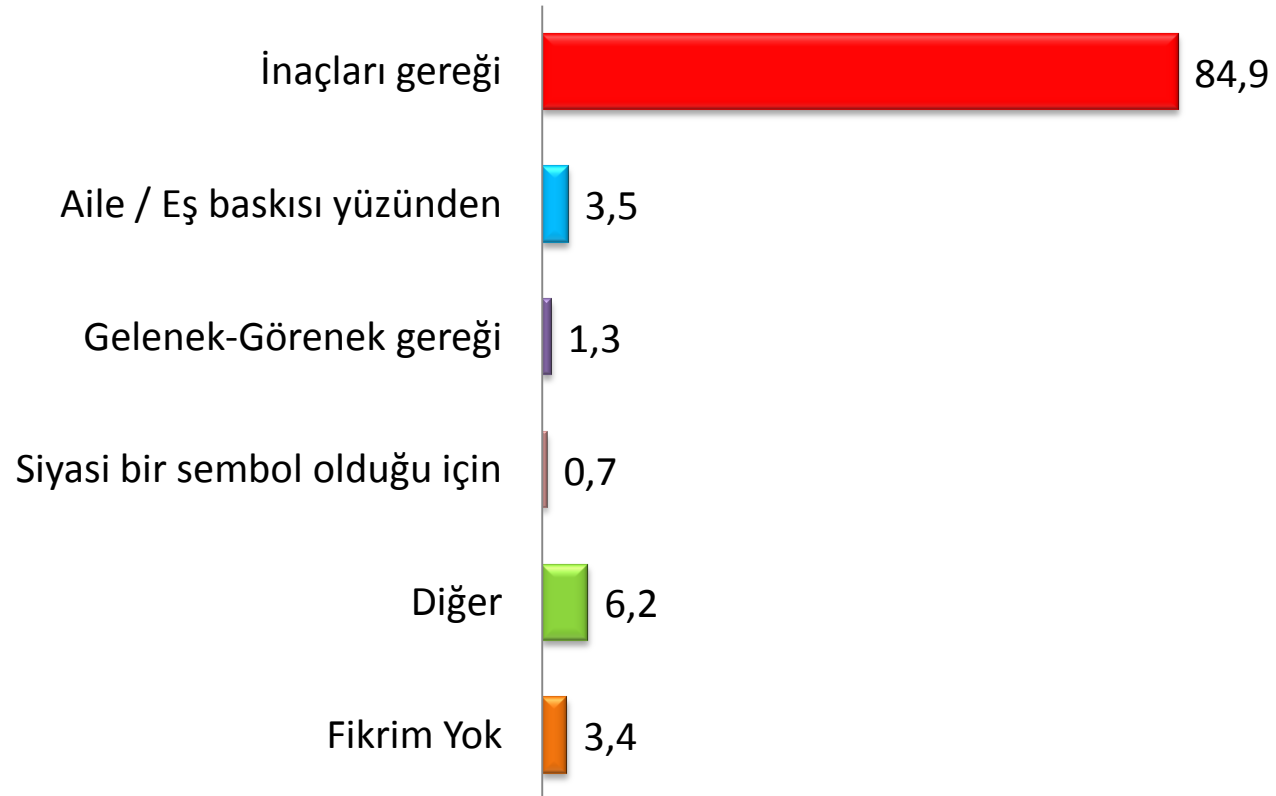
- ▶ Eşlerinin başı açık olan erkeklerin büyük bir çoğunluğu (%86) başörtüsü takan kadınların kariyer sahibi olmalarından rahatsızlık duymayacaklarını ifade etmektedir. Bu durumdan rahatsız olacaklarını belirten %12,5'lik kesimin daha çok ileri yaş grubundakiler olduğunu görmekteyiz. Başları açık kadınların da oldukça yüksek bir oranda (%87) başörtüsü takan hemcinslerinin kariyer sahibi olmalarından rahatsızlık duymayacaklarını hatırlayacak olursak, başörtülü kadınlara karşı kariyer yapma konusunda toplumsal bir rahatsızlık duygusunun yaygın olmadığını söyleyebiliriz.
- ▶ Eşlerinin başları açık olduğu halde oğlunun veya kardeşinin başörtülü bir kızla evlenmesinde sakınca görmeyen erkeklerin oranı (%82) oldukça yüksek gözükmektedir.
- ▶ Toplumdaki hoşgörü ve empati duygusunun yaygınlaştığına delil olabilecek bir başka bulgu ise, eşlerinin başı açık olan erkeklerin yaklaşık 70'lik bir kesimin başörtülü kızların örtülerinden dolayı üniversite eğitimi alamamalarına veya eğitimlerini bırakmak zorunda kalmalarına üzüleceğini beyan etmeleridir.

Araştırma Özetİ-8

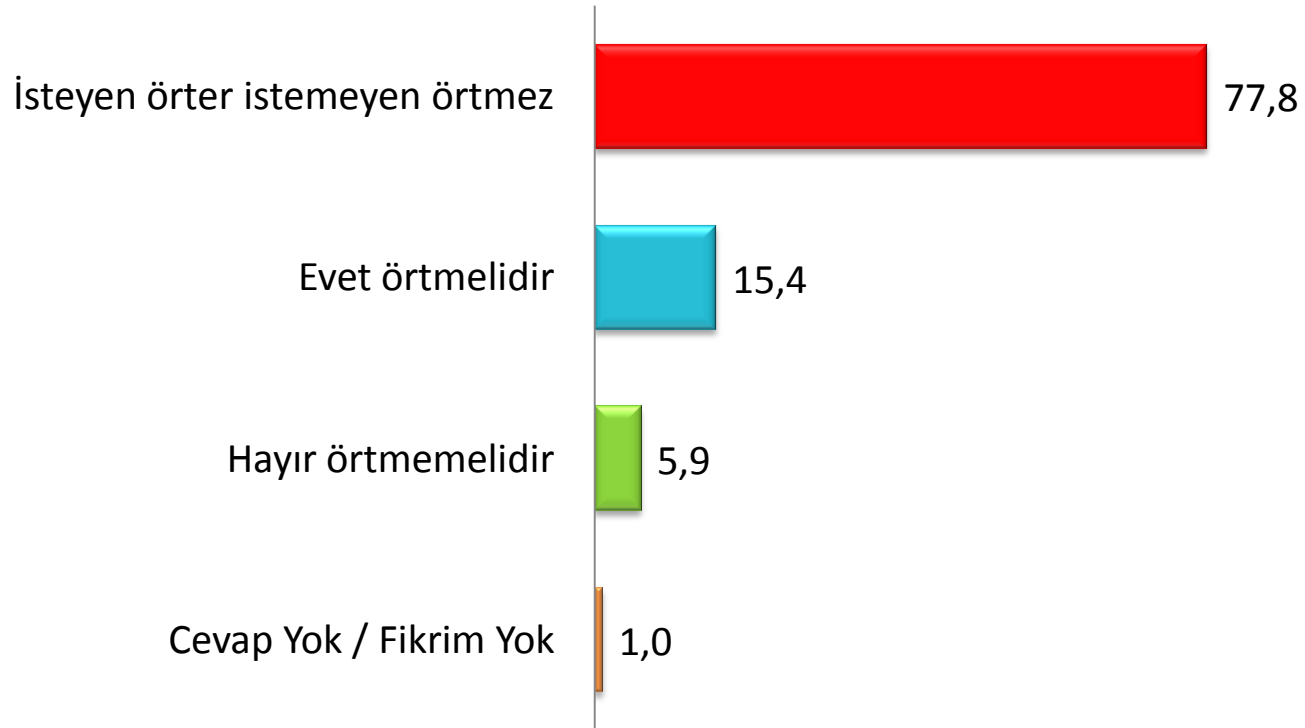
SONUÇ

- ▶ Başörtüsü sorununun çözümü için toplumsal bir uzlaşI gerektiğı söylenmektedir. Böylesi bir uzlaşının olup olmadığını tespit etmek amacıyla gerçekleştirilen bu araştırmanın vardığı genel sonuç: ‘toplum başörtüsü sorununu çözmüştür’; geriye devletin ve kısmen de iş dünyasının gereğini yapması kalmıştır.

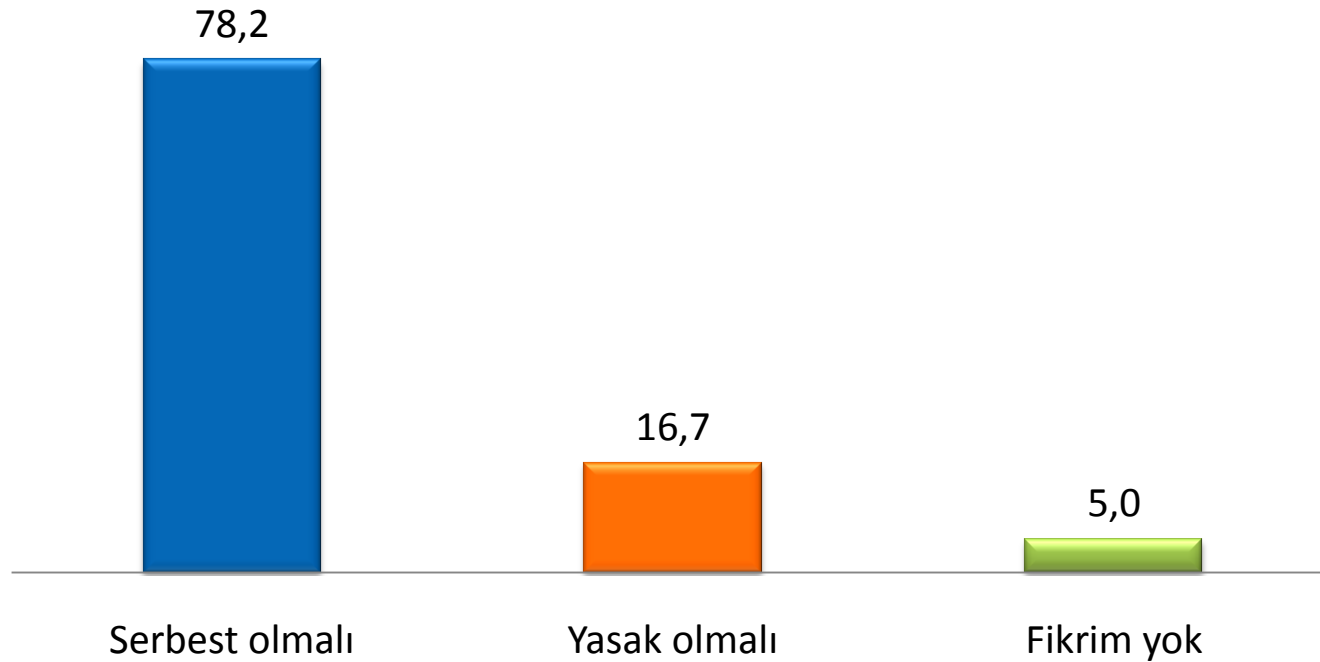
BAŞLARINI NEDEN ÖRTÜYORLAR?

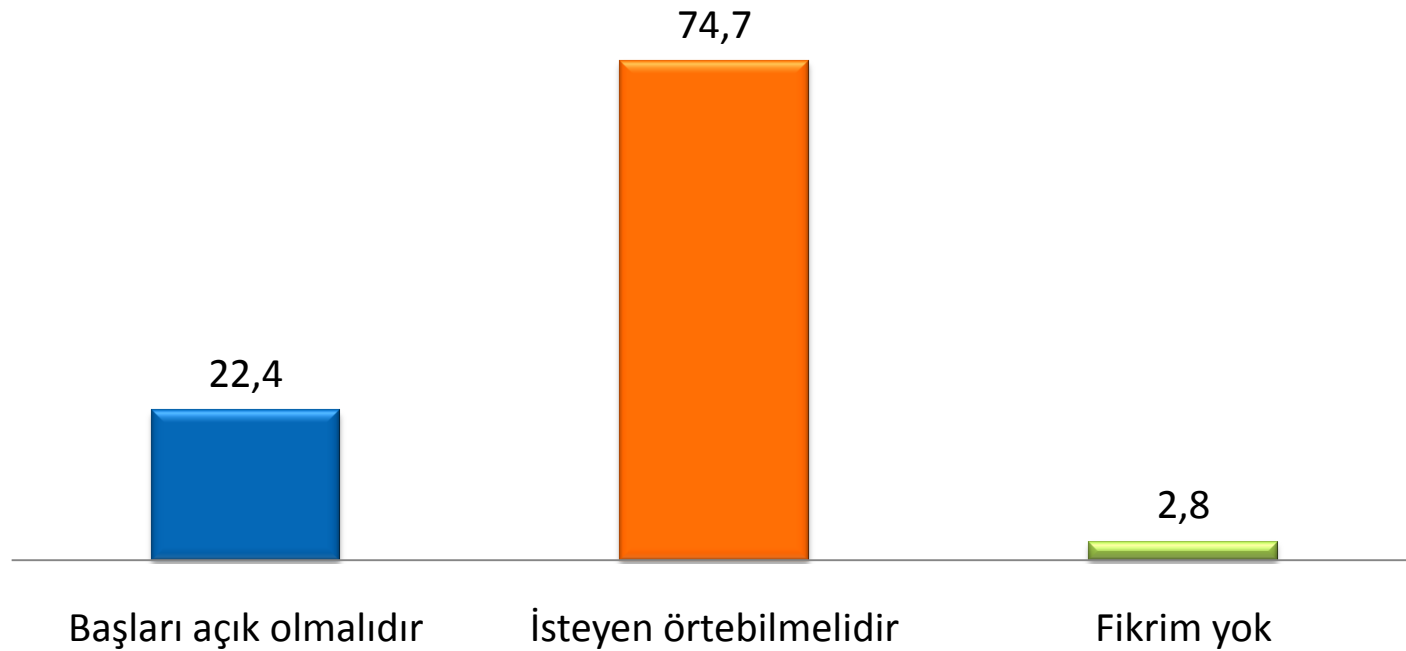
SİZCE KADINLAR DIŞARIDA BAŞLARINI ÖRTMELİ MİDİR?

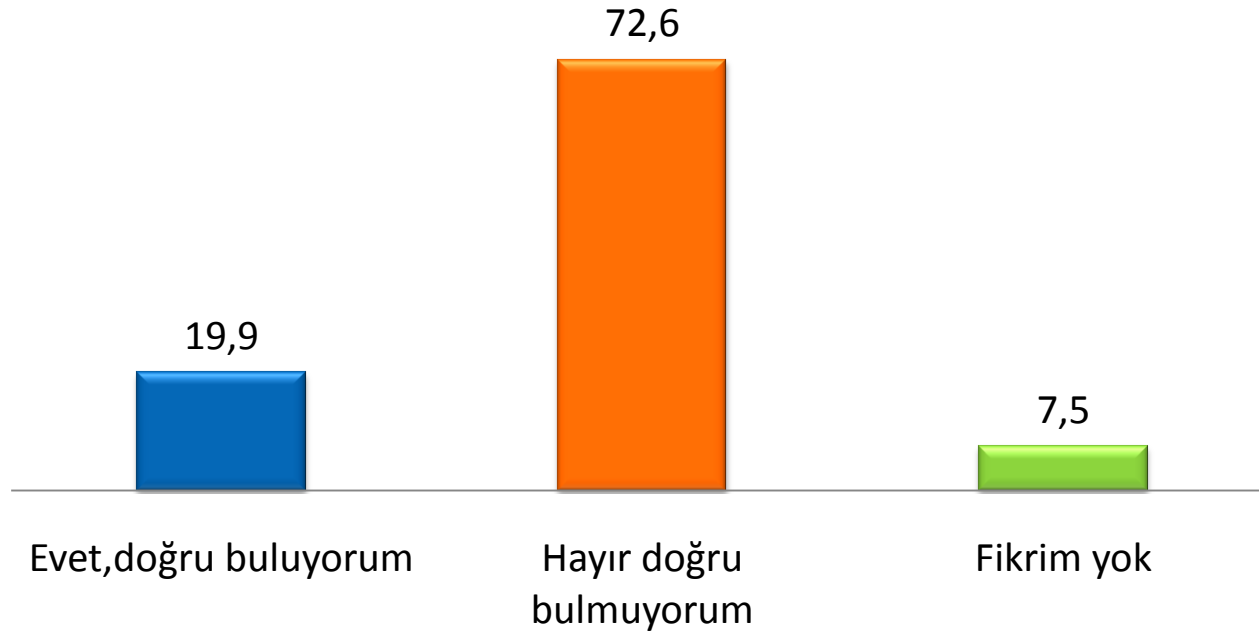
ÜNİVERSİTELERDE BAŞÖRTÜSÜ/TÜRBAN SERBEST Mİ OLMALI, YASAK MI OLMALI?

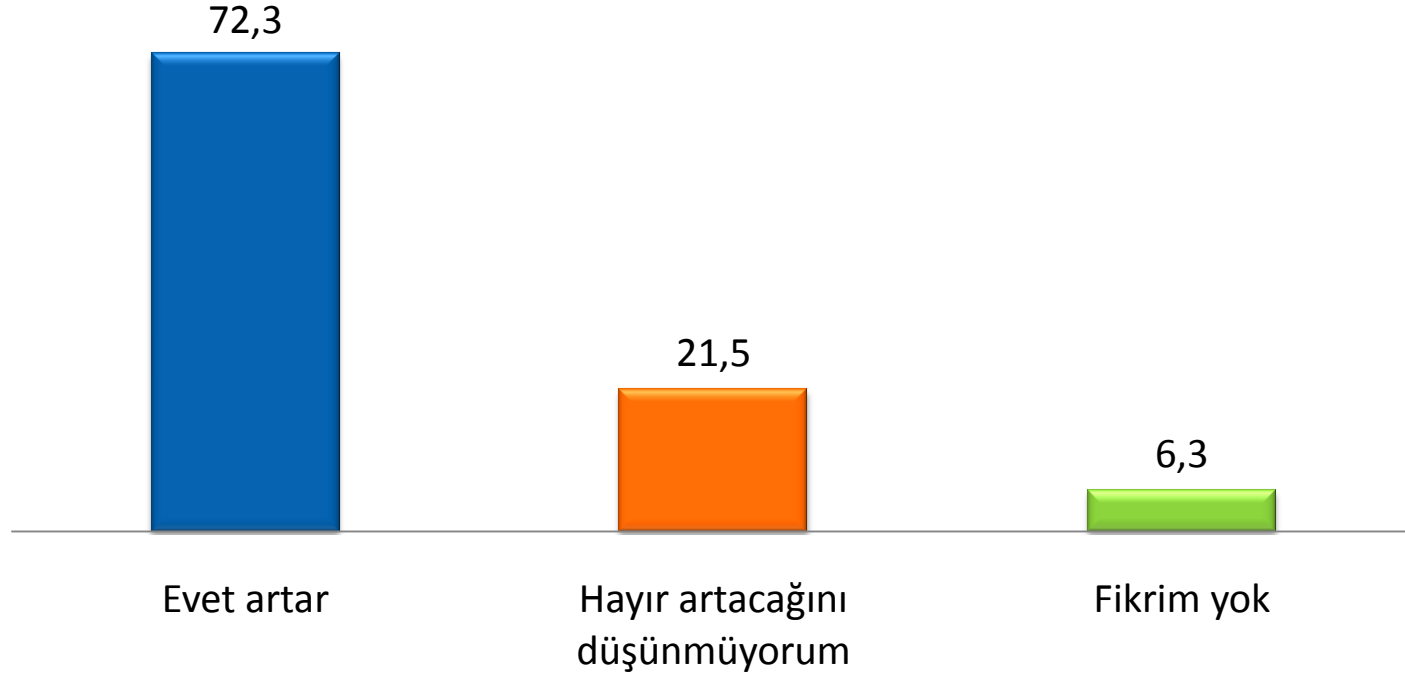
DEVLET DAİRELERİNDE ÇALIŞAN KADINLARIN BAŞLARINI ÖRTMELERİ KONUSUNDA NE DÜŞÜNÜYORSUNUZ?

ÖZEL SEKTÖRE AİT BAZI İŞYERLERİNDE BAŞÖRTÜSÜ YASAĞININ UYGULANMASINI DOĞRU BULUYOR MUSUNUZ?

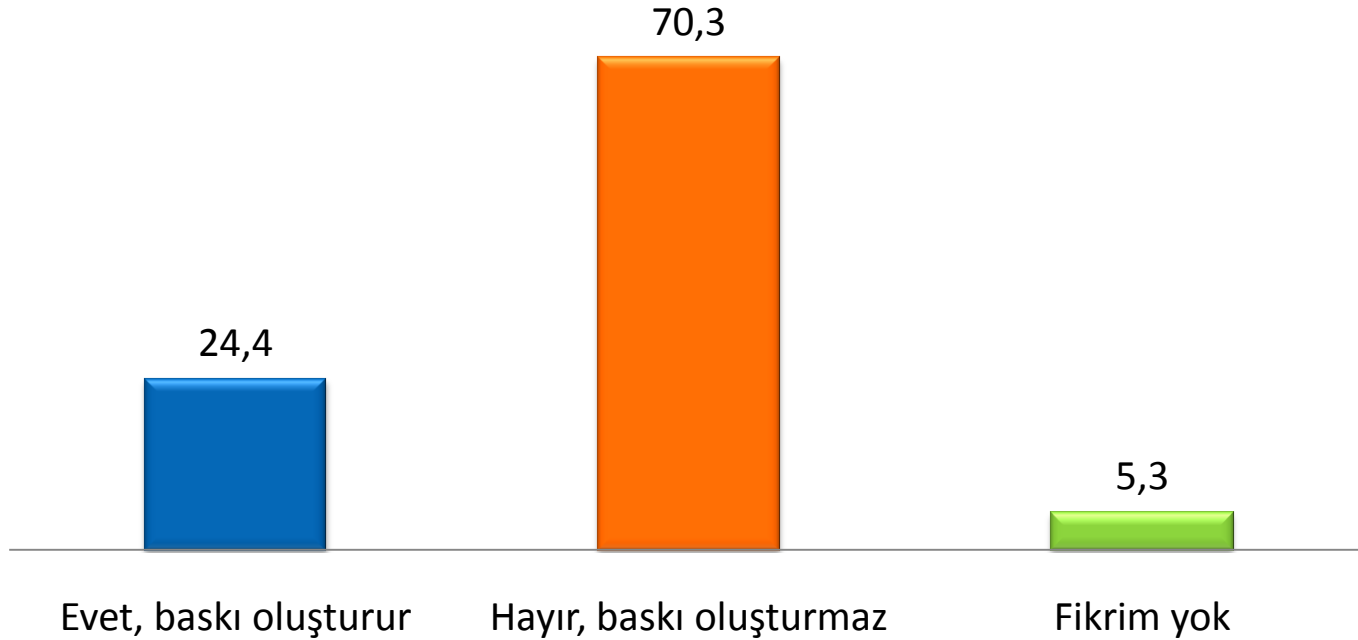
BAŞÖRTÜ SORUNU ÇÖZÜLDÜĞÜNDE İŞ HAYATINDA VE İSTİHDAMDA KADIN SAYISININ ARTACAĞINA İNANIYOR MUSUNUZ?

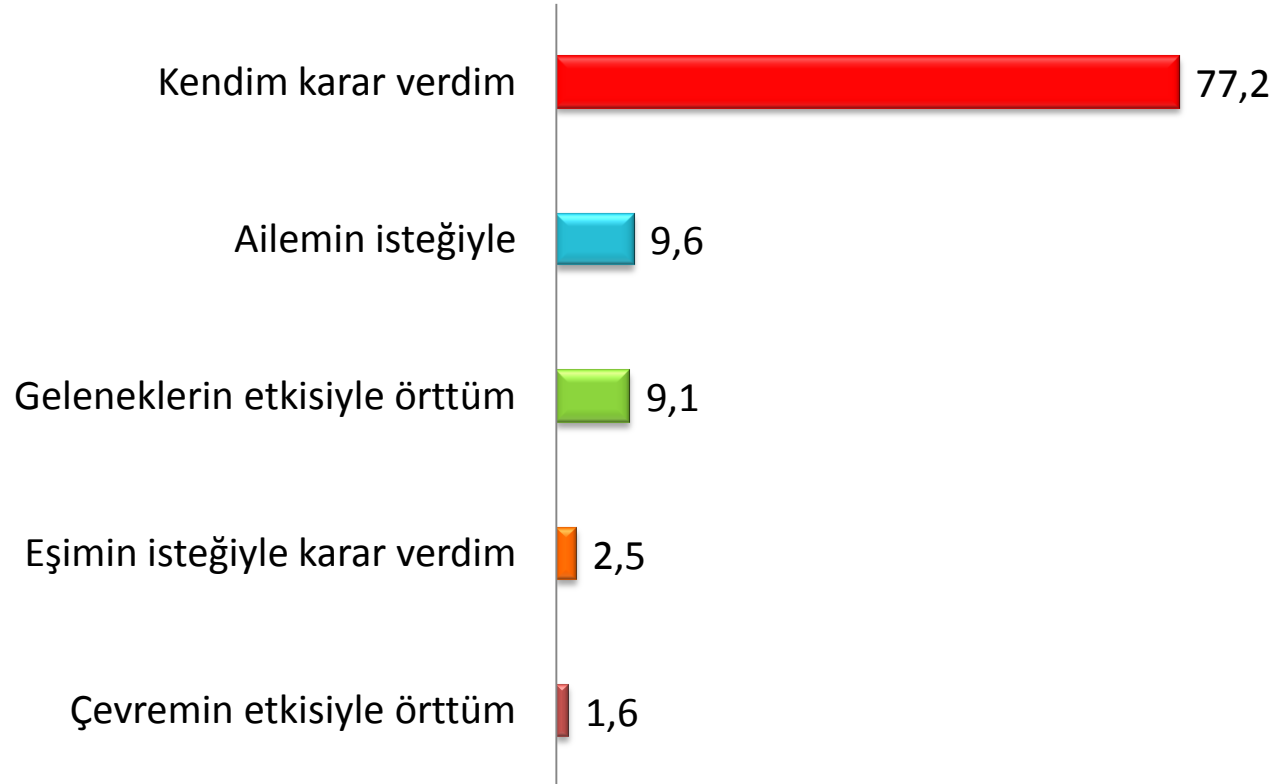
SİZCE BAŞÖRTÜSÜ SORUNUN ÜNİVERSİTELERDE EN UYGUN ÇÖZÜM YÖNTEMİ NEDİR?

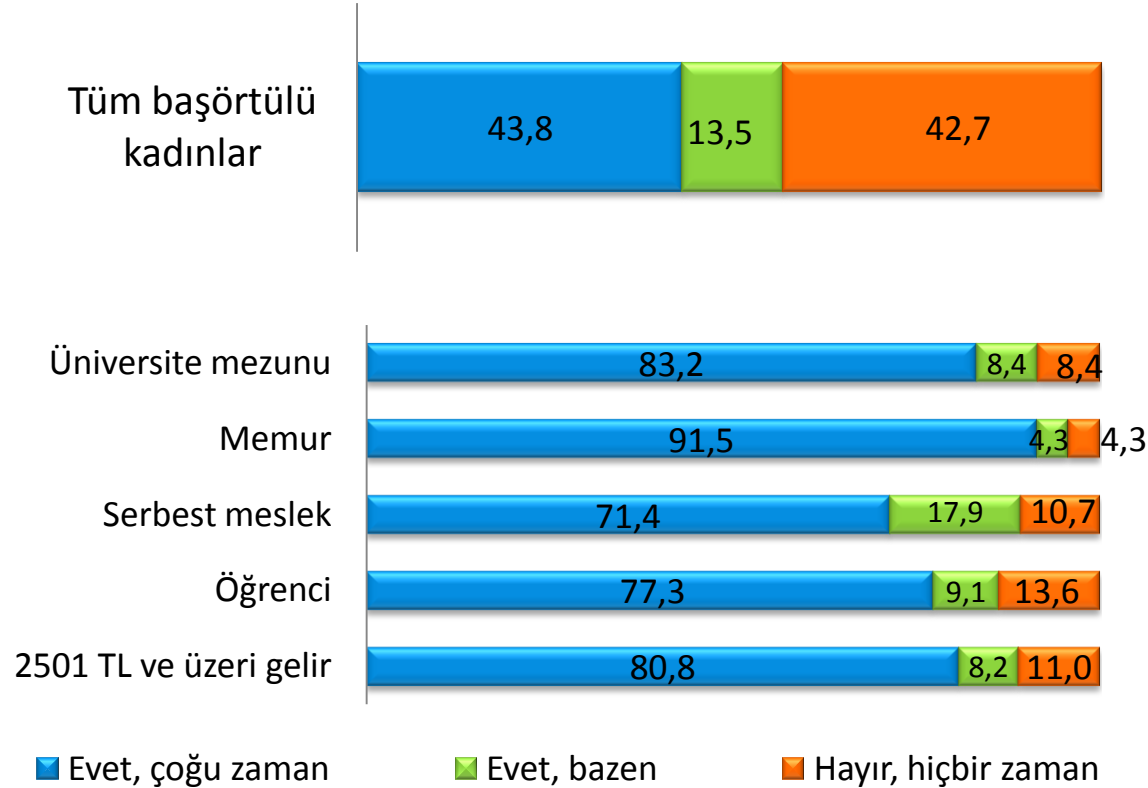
ÜNİVERSİTELERDEKİ BAŞÖRTÜSÜ YASAĞININ KALKMASI, ÜNİVERSİTELERDEKİ BAŞI AÇIK KIZ ÖĞRENCİLER ÜZERİNDE BİR BASKI OLUŞTURUR MU?

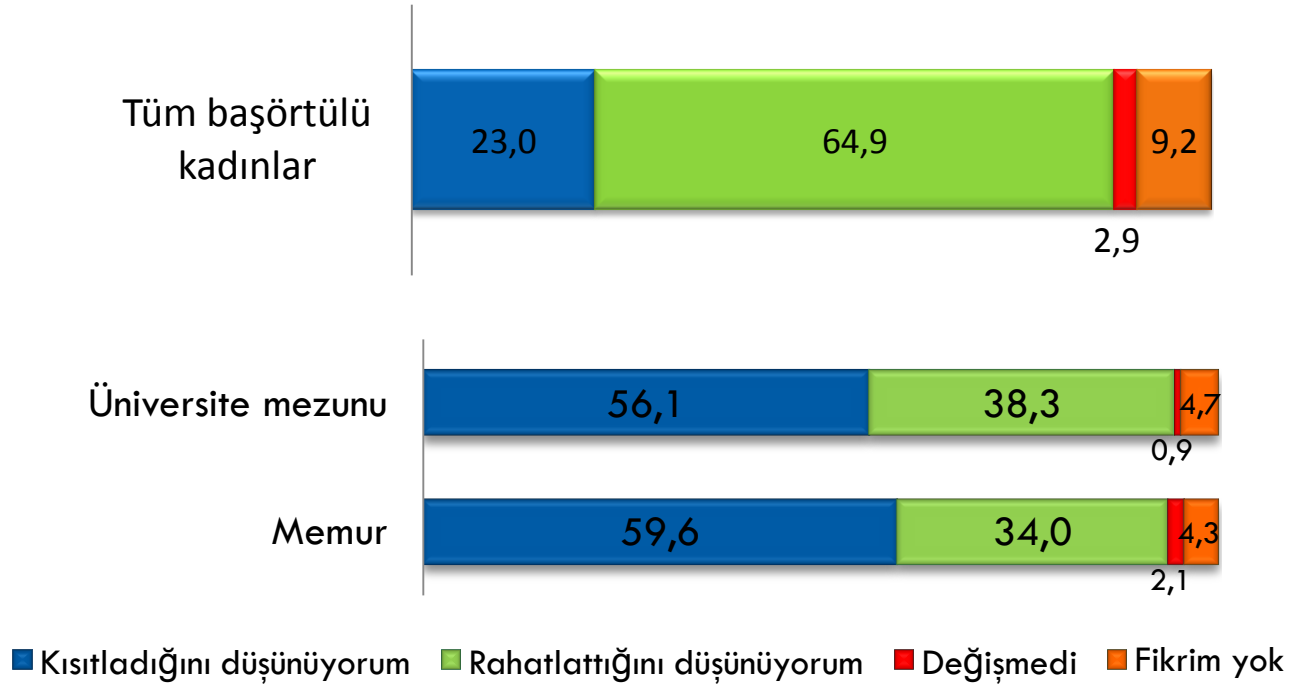
BAŞINIZI ÖRTMEYE NASIL KARAR VERDİNİZ?

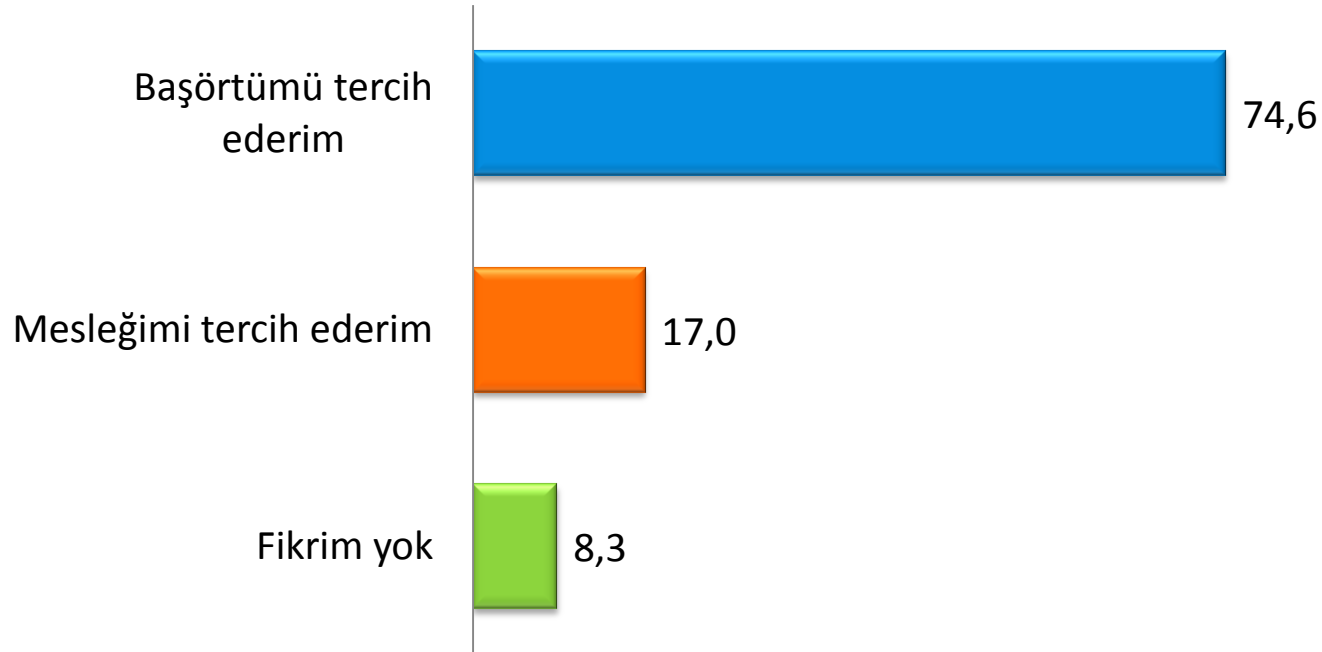
BAŞÖRTÜSÜ YASAĞINDAN DOLAYI KENDİNİZİ HAKSIZLIĞA UĞRAMIŞ GÖRÜYOR MUSUNUZ?

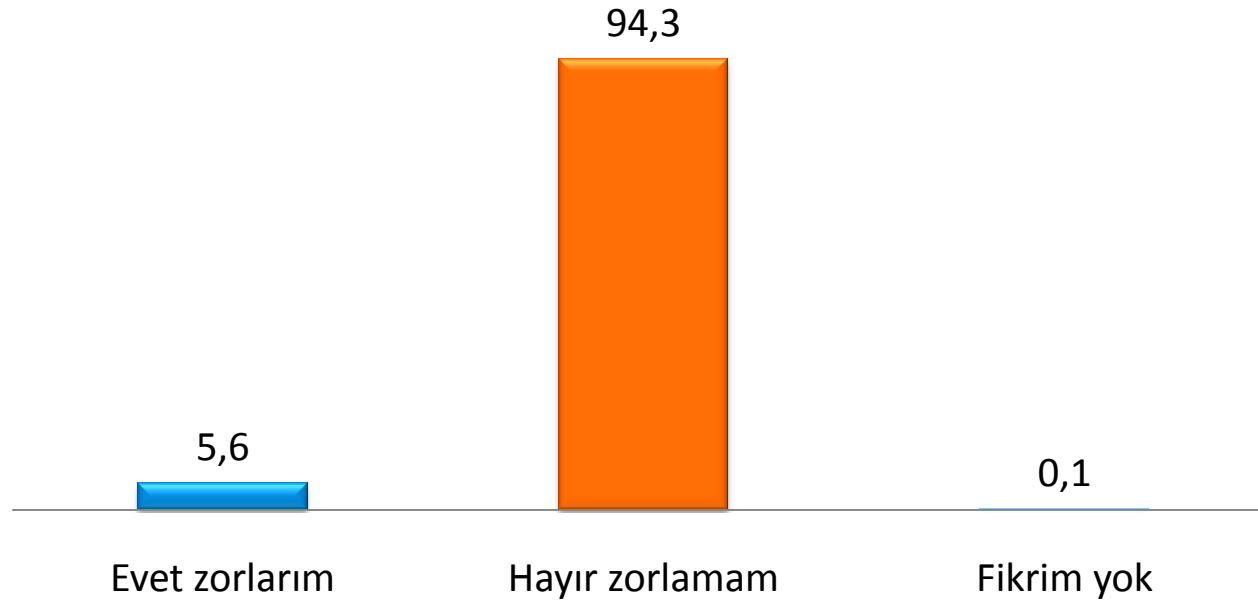
BAŞÖRTÜSÜNÜN SOSYAL VE EKONOMİK HAYATA KATILIMDA SİZİ KISITLADIĞINI MI RAHATLATTIĞINI MI DÜŞÜNÜYORSUNUZ?

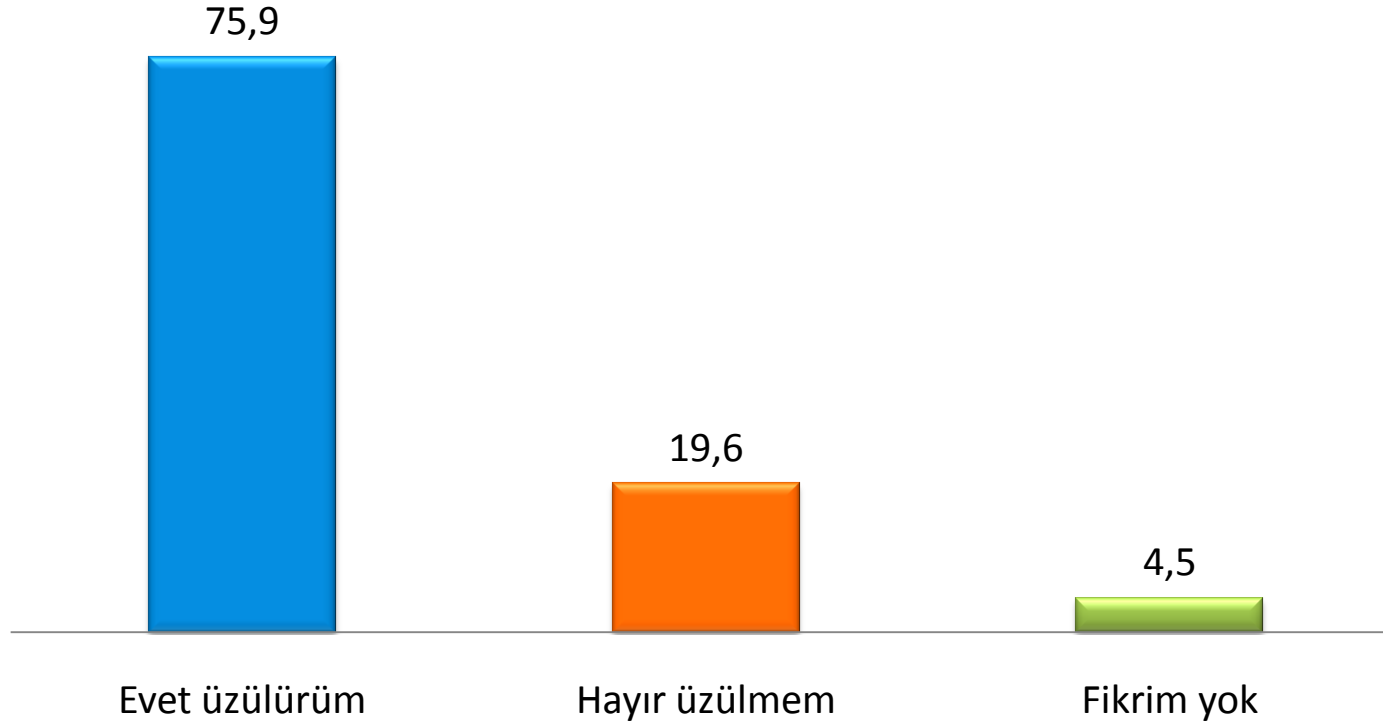
BAŞÖRTÜNÜZ İLE MESLEĞİNİZİ İCRA ETMEK ARASINDA TERCİH YAPMAYA ZORLANIRSANIZ HANGİSİNİ TERCİH EDERSİNİZ?

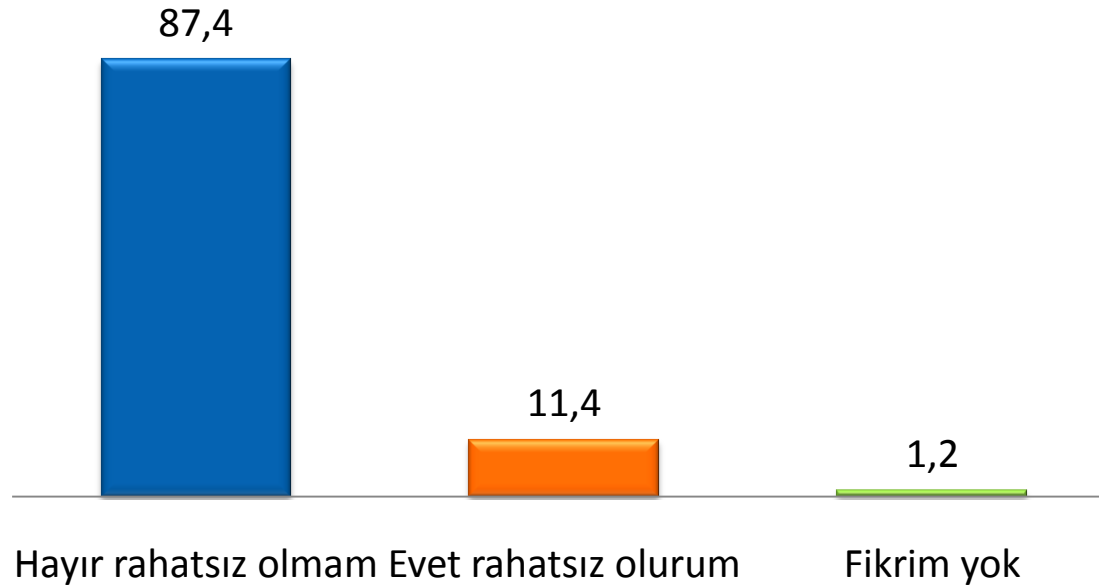
BAŞI AÇIK ARKADAŞLARINIZI ÖRTÜNMEYE ZORLAR MISINIZ?

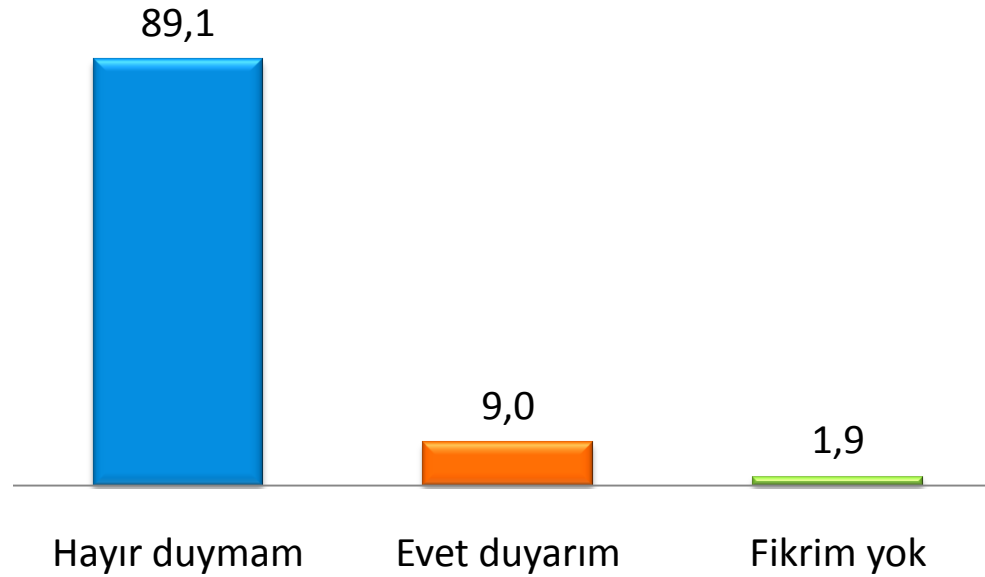
BAŞÖRTÜLÜ KADINLARIN ÖRTÜLERİNDEN DOLAYI ÜNİVERSİTE EĞİTİMİ ALAMAMALARINA VEYA EĞİTİMLERİNİ BIRAKMAK ZORUNDA KALMALARINA ÜZÜLÜR MÜSÜNÜZ?

BAŞÖRTÜLÜ KADINLARIN **KARİYER SAHİBİ** KADINLAR OLMASINDAN RAHATSIZ OLUR MUSUNUZ?

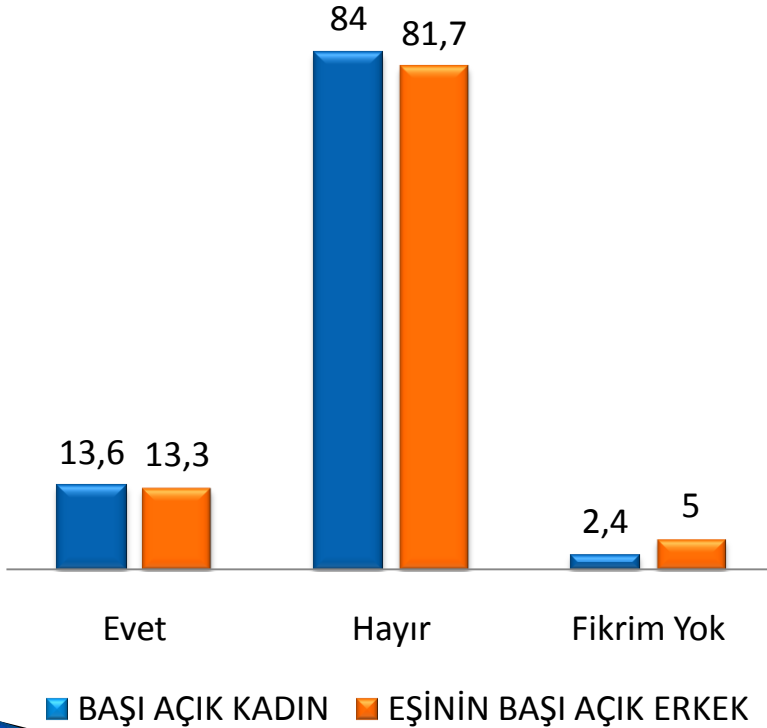

BAŞÖRTÜLÜ KADINLARLA BİRLİKTE ÇALIŞMAKTAN RAHATSIZLIK DUYAR MISINIZ?

OĞLUNUZUN VEYA KARDEŞİNİZİN;

BAŞÖRTÜLÜ BİR KIZLA
EVLENMESİNDE SAKINCA GÖRÜR
MÜSÜNÜZ?

BAŞI AÇIK BİR KIZLA EVLENMESİNDE
SAKINCA GÖRÜR MÜSÜNÜZ?

